

ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА ПІДПРИЄМСТВА ЯК ІНСТРУМЕНТ ОРГАНІЗАЦІЇ І ВЕДЕННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ОПЕРАЦІЙ З ФІНАНСОВИМИ ІНВЕСТИЦІЯМИ

Обґрунтовано елементи облікової політики щодо операцій з фінансовими інвестиціями в частині її складових

Ключові слова: *інвестор, фінансові інвестиції, облікова політика*

Постановка проблеми. В сучасних умовах господарювання ефективність прийнятих рішень значною мірою залежить від надання своєчасної, достовірної та повної інформації, що визначається обліковою політикою підприємства. Належна організація бухгалтерського обліку за будь-яким об'єктом, зокрема і за фінансовими інвестиціями, вимагає обґрунтування ряду питань, які необхідно регламентувати. Виникає потреба в розробці облікової політики, причому не просто копіюючи положення інструкцій та П(С)БО, а, обираючи найкращі варіанти та економічно обґрунтовуючи їх вибір. Саме така облікова політика дозволить отримати необхідну інформацію відповідно до потреб системи управління.

Обґрунтування елементів облікової політики в частині операцій з фінансовими інвестиціями зумовлена необхідністю забезпечення управлінського персоналу повною, оперативною та достовірною інформацією для управління інвестиційною діяльністю підприємства.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідження теоретичних та практичних аспектів формування питання облікової політики здійсненні в працях таких вчених та науковців, як Ф.Ф. Бутинець, І.А. Белоусова, М.С. Пушкар, Л.К. Сук, Т.В. Барановська та інші. Авторами висвітлені питання, пов'язані із створенням та змістовним наповненням самої облікової політики, а також проблеми впровадження її на окремих підприємствах.

Метою дослідження є дослідження операцій з фінансовими інвестиціями як об'єкта облікової політики суб'єкта господарювання.

Викладення основного матеріалу дослідження. Облікова політика є невід'ємною складовою процесу організації обліку на підприємстві. Саме від правильної організації облікової політики залежить подальша діяльність суб'єкта господарювання, ефективне використання ресурсів та отримання максимального прибутку в результаті своєї діяльності.

Відповідно до Закону України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність" облікова політика – це сукупність принципів, методів та процедур, що використовуються підприємством для складання та подання фінансової звітності [2]. Об'єктивна необхідність розробки облікової політики обумовлена, як справедливо зазначає О.В. Олійник, можливістю використання декількох підходів до визначення результатів різних операцій, а, відповідно, і варіантів їх відображення в обліку у зв'язку з розширенням видів господарських зв'язків та організаційно-правових форм підприємств [3].

Проблема розробки облікової політики за операціями з фінансовими інвестиціями виникає у зв'язку з тим, що не існує єдиного науково обґрунтованого тлумачення фінансових інвестицій. Крім того, об'єкти фінансових інвестицій можуть бути доволі різними (пайові цінні папери, частки в капіталі не акціонерних товариств тощо). Звичайно, що в кожному випадку система відповідних записів на рахунках бухгалтерського обліку матиме ряд відмінностей (рис. 1).

Рис. 1. Процес здійснення фінансових інвестицій

Отже, вибір різноманітних положень облікової політики щодо операцій з фінансовими інвестиціями залежить від таких факторів, як:

а) вид об'єктів інвестицій – цінних паперів залежно від їхньої терміновості, ліквідності, виду майнових прав, що засвідчуються тим або іншим цінним папером (інвестиції в пайові, боргові або похідні цінні папери);

б) статут об'єкта, що інвестує на ринку цінних паперів (професійний інвестор, інституційний інвестор) [1, с. 5].

Вважаємо, що вимоги до облікової політики в частині обліку операцій з фінансовими інвестиціями доцільно розглядати в розрізі її складових: організаційної, методичної та технічної. Так, щодо організаційної складової, то слід передбачити такі положення, як порядок розподілу обов'язків щодо ведення обліку та здійснення контролю фінансових інвестицій.

В обліковій політиці (в частині методичної та технічної складової) повинні бути передбачені, перш за все, такі положення, які відповідають різним елементам методу бухгалтерського обліку:

– порядок документування операцій з фінансового інвестування: організація договірної роботи із здійснення фінансових інвестицій; розроблено форми відповідних договорів, а також передбачено форми для ведення їх аналітичного обліку; запропоновано пакет документів за кожним інвестиційним проектом та визначено порядок їх документообороту;

– пакет документів за кожним інвестиційним проектом, тощо;

– оцінка фінансових інвестицій, порядок якої не визначено чинним законодавством, зокрема на етапі їх вибуття;

– порядок проведення інвентаризації фінансових інвестицій, визначено спеціальні документи, які заповнюються при цьому;

– робочий план рахунків синтетичного та аналітичного обліку для відображення фінансових інвестицій;

– розроблені самостійно підприємством з урахуванням особливостей його інвестиційної діяльності форми внутрішньої звітності за операціями з фінансового інвестування, терміни їх подання та пояснення до показників, які повинні в них міститися;

– інші положення залежно від цілей управління інвестиційною діяльністю (табл. 1).

Таблиця 1. Запропоновані елементи облікової політики за операціями з фінансовими інвестиціями

Елементи облікової політики	Варіант
Організаційна складова облікової політики	
Встановлення обов'язків щодо ведення обліку та контролю фінансових інвестицій	– включення обов'язків щодо ведення обліку та здійснення контролю фінансових інвестицій до обов'язків бухгалтера, що здійснює облік необоротних активів; – виділення в структурі бухгалтерської служби окремого бухгалтера, до обов'язків якого належить ведення обліку та здійснення контролю фінансових інвестицій.
Методична складова облікової політики	
Оцінка фінансових інвестицій на етапі їх вибуття (списання)	Враховуючи відсутність нормативного закріплення методів списання фінансових інвестицій, вони можуть визначатися підприємством самостійно
Порядок обліку фінансових інвестицій за собівартістю з урахуванням зменшення	Детальна характеристика ситуації, за якої можливе зменшення корисності фінансових інвестицій; порядок обліку операцій у випадку стійкого зниження вартості

корисності		фінансових інвестицій	
<i>Продовження табл. 1.</i>			
1		2	
Порядок проведення інвентаризації фінансових інвестицій		Описання методики інвентаризації фінансових інвестицій, визначення спеціальних документів, які заповнюються при цьому	
Робочий план рахунків за фінансовими інвестиціями		Визначення переліку рахунків синтетичного та аналітичного обліку для відображення фінансових інвестицій	
Технічна складова облікової політики			
Форми первинної документації щодо фінансових інвестицій (пакет документів за кожним інвестиційним проектом), правила їх документообороту		Документи, для яких не передбачено уніфікованих форм, розробляються відповідно до потреб управління і затверджуються графіком документообороту	
Форми внутрішньої звітності щодо фінансових інвестицій, встановлення термінів їх подання та пояснення до показників, які повинні в них міститися		Форми внутрішньої звітності розробляються підприємством самостійно з урахуванням особливостей його інвестиційної діяльності	

Отже, передбачення в обліковій політиці зазначених елементів за операціями фінансового інвестування надасть можливість управлінському персоналу своєчасно реагувати на різні події інвестиційної діяльності підприємства. Налагодження порядку документообороту на підприємстві забезпечує повне та своєчасне відображення в бухгалтерському обліку всіх подій інвестиційної діяльності.

Розробка різних форм внутрішньої первинної документації та звітності, а також вказівок до їх заповнення дозволяє отримувати повну та своєчасну інформацію про інвестиційну діяльність підприємства в тих розрізах, які є найбільш інформативними для прийняття управлінських рішень.

Фінансові інвестиції так само, як основні засоби, нематеріальні активи, запаси, грошові кошти та інші активи, підлягають інвентаризації. У той же час, фінансові інвестиції – активи не звичайні. Тому питання, що розв'язуються в процесі інвентаризації і, що дуже важливо, наслідки інвентаризації, включаючи відображення її результатів в обліку, прямо залежать від характеристик кожної фінансової інвестиції. Існує також залежність від безлічі факторів, що діють не тільки в рамках підприємства, а й подій, що відбуваються далеко за його межами.

Робочий план рахунків підприємства призначений для облікового відображення операцій фінансового інвестування і повинен містити систему аналітичного обліку, яка б відповідала потребам управління в інформації.

Внутрішня звітність підприємства за операціями з фінансового інвестування повинна містити показники, як прості, так і зведені, що відображають не тільки результати інвестиційної діяльності підприємства, але й динаміку здійснення фінансових інвестицій. Її форми повинні бути затверджені внутрішніми розпорядчими документами або як додаток до Положення про облікову політику підприємства.

При розробці положень облікової політики за операціями з фінансовими інвестиціями слід враховувати різні інтереси користувачів внутрішньої звітності,

наприклад, щодо ефективності окремих фінансових інвестицій підприємства; зміни намірів щодо них (прийняття рішення про перепродаж); додаткового фінансування окремих інвестиційних проектів; суми дивідендів, які були сплачені за окремими фінансовими інвестиціями.

Передбачення в обліковій політиці підприємства визначених в ході дослідження елементів за операціями фінансового інвестування надасть можливість управлінському персоналу своєчасно реагувати на різні події інвестиційної діяльності підприємства.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Для раціонального формування облікової політики, в частині операцій з фінансовими інвестиціями, запропоновано до складу її елементів віднести в розрізі складових: організаційної (порядок розподілу обов'язків щодо ведення обліку та здійснення контролю фінансових інвестицій), методичної (методи списання фінансових інвестицій, детальна характеристика ситуації, за якої можливе зменшення корисності фінансових інвестицій; порядок обліку операцій у випадку стійкого зниження вартості фінансових інвестицій; описання методики інвентаризації фінансових інвестицій, визначення спеціальних документів, які заповнюються при цьому; визначення переліку рахунків синтетичного та аналітичного обліку для відображення фінансових інвестицій) та технічної (документи, для яких не передбачено уніфікованих форм, розробляються відповідно до потреб управління і затверджуються графіком документообороту; форми внутрішньої звітності розробляються підприємством самостійно з урахуванням особливостей його інвестиційної діяльності). Передбачення в обліковій політиці зазначених елементів за операціями з фінансовими інвестиціями забезпечать повноту організаційно-розпорядчого документа про облікову політику підприємства, що надасть можливість своєчасно реагувати управлінському персоналу на події інвестиційної діяльності, які можуть виникнути на підприємстві.

Список використаних літературних джерел:

1. *Богатко Н.Г.* Сравнительный анализ учетных стандартов об инвестициях / Н.Г. Богатко / Удосконалення обліку та аналізу господарської діяльності на основі впровадження нових Положень (стандартів) бухгалтерського обліку в Україні: тези доповідей міжнародної науково-практичної конференції (2000 р. Київ). – Київ: КНЕУ, 2000. – 177 с.

2. Закон України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” від 16.07.1999 р., № 996-XIV [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www/zakon.rada.gov.ua>

3. *Олійник О.В.* Формування облікової політики щодо витрат підприємства / О.В. Олійник // Технічний прогрес та ефективність виробництва: Вісник Національного технічного університету “Харківський політехнічний інститут”: Збірка наукових праць. – Харків: НТУ “ХПГ”, 2001. – Випуск 24 – 280 с.

ГРАБЧУК Ірина Леонідівна – кандидат економічних наук, доцент Житомирського державного технологічного університету.

ПОНОМАРЕНКО Євгенія Броніславівна – кандидат економічних наук Житомирського державного технологічного університету.

Стаття надійшла до редакції 22.10.2012 р.